

https://issuu.com/ukrainian_library_association/docs/zbirnyk_ula_slavske_2021.

5. Клименко О., Сокур О. Професійні вимоги до бібліотекарів мережі наукових бібліотек Національної академії наук України. *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі* : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 20-21 квітня 2022 р. / Мін-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, Київ : Видавничий центр КНУКіМ, 2022. Ч. 1. С. 129–132. URL: <https://drive.google.com/file/d/1VA5z6rtkgx7rDdeyv6z9k3MfZxhCsMFH/view>.

6. Статут Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Затверджено Розпорядженням НАН України від 14.06.2017 року № 383. URL: http://nbuv.gov.ua/sites/default/files/STATUT_NBUV_2017.pdf.

The research methodology of distance learning of librarians of scientific institutions of the National Academy of Sciences of Ukraine is represented.

Keywords: *distance learning, digitization, V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine named, National Academy of Sciences of Ukraine.*

УДК 378.016:[002+02]:[659.441.8:808.51]

Л. А. Чередник

РИТОРИКА ТА СПІЧРАЙТИНГ У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 029 ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА

У статті обґрунтовано роль риторики та спічрайтингу у підготовці фахівців із документознавства.

Ключові слова: *риторика, спічрайтинг, спічрайтер, комунікація, комунікаційне середовище.*

Відмінною рисою демократичного суспільства є можливість для особистості вільно висловлювати свої думки. Насамперед надзвичайно важливим є формування вміння спілкуватися з іншими людьми, виступати перед аудиторією, бути переконливим під час розмови. Саме тому практичного значення у суспільстві набуває риторика.

Відомо, що основи вміння красиво й правильно говорити формувались ще в часи античності й зрештою трансформувались в

окрему науку – риторику. Термін «риторика» походить від давньогрецького слова «ритор» («оратор») і означає теорію ораторського мистецтва, науку красномовства. Батьківщиною цієї науки називають давньогрецьке місто Сиракузи, а її «винахідником» – демагога Коракса. Варто зазначити, що риторика була вагомою складовою частиною суспільного життя Стародавньої Греції. Як і епос, драма, музика, скульптура й архітектура, вона вважалась мистецтвом, творчістю, її називали «царицею всіх мистецтв».

Слід наголосити, що викладання риторики як навчальної дисципліни в Україні почалося ще у кінці XVII – на початку XVIII ст. Саме в той період вона почала викладатися у Києво-Могилянській академії. Прикметно, що спудеї (як тоді називали студентів) вивчали риторику протягом одного року. У класі риторики студенти опановували мистецтво складання промов, які могли виголошуватися у найрізноманітніших випадках: на святах, зустрічах, прощаннях, святкуваннях іменин, весіллях, похоронах тощо. Крім того, вони вчилися мистецтву створення найрізноманітніших послань. Практичне застосування риторики відбувалося й під час різних судових проваджень, суперечок тощо, коли було необхідно довести права тієї чи іншої сторони, кваліфіковано провести захист. Студенти, які добре опанували поетику та риторику, мали змогу поліпшити своє матеріальне становище за рахунок підробітків у багатих міщан, на замовлення яких створювали необхідні для них документи. Отже, риторика була живою наукою, яка готувала до життя, давала «хліб».

Цікаво, що кожний викладач, який читав курс риторики, мав «обов'язково написав власний підручник з цієї дисципліни. Більше того, якщо він вдруге викладав риторику, то його підручник зазнавав значних змін» [3, с. 43]. Як зауважують дослідники: «Це дає підставу говорити про наявність якогось гласного чи негласного припису, що зобов'язував викладачів до початку занять мати власний курс лекцій. Така традиція, що неухильно дотримувалась з року в рік, позитивно впливала на розвиток творчої думки викладачів і студентів, які, наслідуючи представлені викладачами зразки, імітували їх, вчилися складати власні промови, поздоровлення, панегірики, листи» [5, с. 144].

Загалом, Києво-Могилянська академія зробила вагомий внесок у скарбницю слов'янської риторичної спадщини. Вивчення й осмислення досягнень риторичної науки у стінах цього закладу заклали духовно-

інтелектуальні підвалини відродження кращих українських традицій красномовства на сучасному етапі. Ім'я академії прославили видатні ритори–гуманісти Ф. Прокопович, Г. Сковорода, І. Галятовський та інші.

Метою навчальної дисципліни «Риторика» у сучасному закладі вищої освіти є здобуття теоретичних знань та формування на їхній основі практичних навичок публічного мовлення і спілкування. Вивчення цієї дисципліни допомагає формувати у здобувачів здатність до абстрактного мислення, аналізу й синтезу, вміння працювати в умовах міжкультурної комунікації, застосовувати різноманітні комунікаційні технології з метою цілеспрямованого впливу (зв'язки з громадськістю, рекламні, іміджеві тощо), а також комплексні комунікаційні технології (кризові, міжкультурні й інтеркультурні), розвивати здатності самостійно аналізувати текст документа щодо його змісту, правильно визначати комунікативну інтенцію, закладену в нього автором, редагувати тексти документів відповідно до норм чинного правопису та правил їхнього оформлення; релевантно оцінювати результативність та комунікативну ефективність документа; добирати та готувати необхідну інформацію для прийняття управлінського рішення.

Риторичне знання є затребуваним в сучасних соціокультурних умовах. Водночас зі становленням сучасного глобалізованого суспільства, для якого інформація є найголовнішим ресурсом і в якому з'являються нові інформаційні технології, відбувається формування нового наукового мислення, філософії комунікації. Ситуативна промова, процеси розуміння аналізуються сучасною риторикою, яка з'являється завдяки розвитку лінгвістики, теорії масової комунікації в культурі XXI століття. Отже, риторика має широке застосування в найрізноманітніших ситуаціях мовного спілкування як усього соціуму, так і окремих мовців.

Традиційно риторику сприймають як науку про красномовство. Однак у сучасному мовознавстві з'явилося, наприклад, поняття «дискурсивна риторика», тобто риторика дискурсу як щоденного мовного спілкування в соціумі. Саме така риторика має перспективу широкого застосування у сучасному українському суспільстві, тому що вона з теорії красномовства транспортує технологічний апарат побудови висловлювань і текстів для мовного щоденного спілкування у різних сферах життя.

Крім того, у XXI столітті спостерігається формування нового комунікаційного середовища, в якому інформаційні потоки поступово стають важелями управління суспільними процесами. Затим сучасні лідери, і передовсім політичні, поставлені в умови, що вимагають налагодження комунікації з різноманітною аудиторією. Запорукою успішного виступу є правильно й гарно укладена промова. Написанням текстів виступів, презентацій, доповідей нині здебільшого займаються фахівці – спічрайтери.

Спічрайтер / спічрайтерка (від англ. speechwriter, де speech – мова, промова і write – писати) – рід занять людини, яка готує доповіді та промови для посадовців, бізнесменів, публічних людей[6]. Цей фахівець має максимально відтворювати стиль і манеру викладу інформації спікером. При цьому звертати увагу не лише на достовірність і доречність фактажу й аргументації, але й на емоційну складову тексту.

Спічрайтинг можна розглядати і як процес створення тексту, який готується для публічного проголошення або виступу перед аудиторією. Тобто спічрайтинг – це «особлива PR-технологія, консалтинг тієї чи іншої особи з питань організації публічного виступу, а також створення текстів для цього виступу» [7].

Зазначимо, що спічрайтерство не є винаходом XXI століття. Як свідчить історія риторики, воно бере початок із Стародавньої Греції, де люди, що займалися цим заняттям, називалися «логографами» [4, с. 57]. Вони писали тексти підсудним, щоб ті виступали з ними в суді. Тоді обвинувачувані повинні були захищатися самостійно. Деякі люди не були видатними ораторами, тому собі на допомогу вони кликали логографів, які вміло добирали слова, темп виголошення, будували текст під промовця так, щоб присяжні йому повірили і винесли вирок на його користь.

Сьогодні у багатьох вишах України є курс «Спічрайтинг», покликаний формувати теоретичну та прикладну бази фахівця із зв'язків з громадськістю, тому метою його вивчення є ознайомлення зі структурою сучасного спічрайтингу та його місця на загальному тлі політичних комунікацій. Головна мета курсу – ознайомлення із сучасними теоретико-практичними основами спічрайтингу як різновиду PR-діяльності [2, с. 177]. Слід окреслити коло завдань цієї навчальної дисципліни, зокрема – це розвиток інтегральної

компетентності, розуміння особливостей роботи відомих спічрайтерів; здатність виконувати спеціалізовані завдання в галузі спічрайтингу; вміння критично оцінювати і розв'язувати політичні та ідеологічні проблеми в підготовці промов; розвивати загальні компетентності такі, як набуття творчої компоненти світогляду, переконань, уподобань, поглядів щодо підготовки промов; розвиток організаторських здібностей та організації творчого процесу клієнтів; міжособистісна взаємодія у команді; розуміння та дотримання морально-етичних норм і цінностей, сформованість загальної культури, їхнє дотримання при підготовці промов; знання різновидів, стратегії та загальних тенденцій формування та розвитку спічрайтингу у світі тощо.

Спічрайтери працюють в PR-агентствах, рекламних агентствах, ЗМІ, політичних партіях, органах публічної влади тощо.

Наголошуємо, що у країнах Західної Європи та США професія спічрайтера входить до PR (англ. Public Relations – зв'язки з громадськістю) і не обмежується роботою лише у сфері політики. Спічрайтер – одна з основних професій у сфері PR. Цей фахівець враховує цілі виступу, аудиторію, характер промовця, манеру розмови, лексичний запас і складає такий текст, який справить на слухачів потрібне враження.

Дослідники визначили особисті риси, які слід виховувати у спічрайтера. З-поміж них можна виокремити такі, як: гуманітарний склад розуму; вміння виразно висловлювати власні та чужі думки; важливо мати свій стиль і не боятися брати на себе відповідальність[7].

Спічрайтери, на відміну від копірайтерів, створюють аналітичні матеріали, розраховані не для конкретного рекламування або PR-просування, а для роботи з аудиторією, популяризації теми, пояснення тих чи інших фактів і подій перед великою кількістю людей. Вони повинні тонко відчувати як аудиторію, так і спікера, який буде виголошувати створений текст.

Отже, риторика як наука і навчальний предмет обіймає вагоме місце у підготовці фахівців зі спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, оскільки закладає теоретичні основи побудови різних промов та сприяє розвиткові комунікативних умінь.

На нашу думку, доцільним є поєднання навчальної дисципліни «Риторика» з іншою – «Спічрайтинг», на заняттях з якої варто розвивати вміння практично застосовувати набуті теоретичні знання щодо укладання різного виду промов.

Список використаних джерел

1. Гетьманець М. Ф., Михайлин І.Л. Сучасний словник літератури і журналістики. Харків: Прапор, 2009. 384 с.
2. Ісайкіна О. Д. Спічрайтинг як базова технологія політичного піару. *Соціум. Документ. Комунікація*. Вип. 2, 2016. С. 177-187.
3. Кравець Л. Риторика: від джерел до сучасності. *Дивослово*, 2000. № 6. С.42–46.
4. Мацько Л.І. Риторика. Київ: Вища школа, 2006. 311 с.
5. Сагач Г. М. Риторика. Київ : Ін Юре, 2000. 568 с.
6. Спічрайтинг: підготовка та написання колонок, промов. URL: <https://exper.tips/yak-obraty-spichraitera/>(дата звернення: 18.07.22)
7. Фоміна Е. О., Лобачева О. І. Спічрайтинг як засіб політичного піару. URL: [sibac.info/ sites/default/ files/conf/ files/stud](http://sibac.info/sites/default/files/conf/files/stud) (дата звернення: 18.07.22).

The article substantiates the role of rhetoric and speechwriting in the training of specialists in document studies.

Keywords: *rhetoric, speechwriting, speechwriter, communication, communication environment.*

УДК 81.95; 37:004:316.772.5

Т. А. Лугова

СЕРЙОЗНІ ІГРИ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА»

Аналізуються переваги та недоліки впровадження серйозних ігор у підготовку фахівців за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Представлено огляд серйозних ігор, що формують та автоматизують компетенції, необхідні для професійної діяльності в галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Зазначаються місце і роль серйозних ігор при розробці навчальних програм за фахом.

Ключові слова: *серйозні ігри, вища освіта; компетенції, ігрове навчання; глибоке навчання; спеціальність; бібліотечна справа, архівна справа, ігровий дизайн у методиці викладання дисциплін.*